

Säsåns avrinningsområde (677165-142350)

Översiktlig beskrivning

Säsån bildar ett mindre avrinningsområde (38 km²) som tillrinner Österdalälven nedströms centralfisket i Säs. Sjöandelen i avrinningsområdet uppges av Green & Thenander (1995) till 3.5 %, vilket är högt jämfört med andra avrinningsområden inom fvof.. Sjöandelen utgörs i huvudsak av Bjoset, Karvik, Grönängen/Sästjärnen samt Ätjärnen.

Säsån byter namn till Buskån uppströms Grönängen/Sästjärnen.

Det som utmärker Säsån är i första hand den kraftiga fragmenteringen som återfinns i dess nedre partier, främst genom s.k. sommarstugedammar (Green & Thenander 1995).

Fiskbestånden i systemets sjöar utgörs av abborre, gädda, mört, gers och enligt Green & Thenander (1995) benlöja. I Ätjärnen tillkommer harr respektive röding (vilka är introducerade i form av s.k. kompensationsfisk). I Buskån är fiskartssammansättningen likartad den i sjöarna, medan det i Säsån enligt uppgift skall förekomma elritsa och eventuellt öring (Green & Thenander 1995).

Säsåns avrinningsområde innefattar enligt dagens uppgifter inga biologiskt sett bevarandevärda fiskbestånd. Fisket inom avrinningsområdet kan dock vara av stort värde för lokalbefolkningen. Kompensationsvattnet Ätjärnen, som ligger mycket lättillgängligt, kan även användas till att avlasta fisket på de mer värdefulla naturbestånden av laxfisk.

Genomförda undersökningar

Avrinningsområdets vattendrag är generellt sett dåligt undersökta. Endast ett elfiske har utförts, vilket skedde i Buskån 1992. De arter som konstaterades förekomma var mört samt rundmunnen bäcknejonöga. Mörten uppträdde i höga tätheter medan förekomsten av bäcknejonöga var mer sparsam.

Två sjöprovfisken har utförts inom avrinningsområdet, dels ett i Ätjärnen (1988) och dels ett i Grönängen/Sästjärnen (1995). Bägge fiskena har av Länsstyrelsen bedömts som oklassade, dvs. ej standardiserade beroende på att temperaturprofil och siktdjupsmätningar saknas.

I Ätjärnen förekom abborre, mört respektive gädda. Fångsten per ansträngning var för abborre 8.0, för mört 10.1 samt för gädda 0.1. Vikt per ansträngning var för de tre arterna, abborre 286.3 g, mört 365.6 g samt gädda 16.3 g. Alla dessa arter är numer försvunna från Ätjärnen eftersom tjärnen har rotenonbehandlats.

I Grönängen/Sästjärnen förekom enligt provfisken abborre, mört, gädda respektive gers. Fångsten per ansträngning för abborre var 5.7, för mört 17.8, för gädda 0.4 och för gers 0.6. Vikt per ansträngning för respektive art var, 392.3 g för abborre, 473.3 g för mört, 130.8 g för gädda samt 5.3 g för gers.

Medelvikten avseende abborre i Grönängen/Sästjärnen var förhållandevis hög jämfört med många andra provfiskade sjöar i regionen.

Vattenkemiska undersökningar saknas till stor del från systemet. En viss övervakning av vattenkvaliteten har skett i Ätjärnen, där vattenkvaliteten ur försurningshänseende konstant varit mycket god åtminstone efter kalkning (1991). Alkaliniteten har varierat mellan 0.08 – 0.26 mekv/l. Någon provtagning före kalkningsinsatser har ej utförts (Bjurman pers. komm.), vilket är något förvånande.

Mora Folkhögskola har utfört bottenfaunaundersökningar i Ätjärnen efter rotenonbehandling (Green & Thenander 1995). Resultaten från dessa undersökningar saknas, dock antyder Green & Thenander (1995) att nattsländor i princip saknades efter rotenonbehandlingen, men att dessa relativt omgående återkoloniserade.

Genomförda fiskevårdsåtgärder

Biotopvård: Artificiella lekbäddar har konstruerats i Ätjärnen med ambitionen att underlätta reproduktionen för röding och harr (se vidare under rubriken övrigt).

Kalkning: Ätjärnen har kalkats 1991. Mot bakgrund av att kalkningen ej var speciellt genomtänkt och att vattenanalyserna påvisat stabila värden under senare tid har objektet avslutats (Bjurman pers. komm.).

Rotenonbehandling: Ätjärnen rotenonbehandlades 1990. Denna åtgärd motiverades av att fvo. skulle erhålla ett s.k. kompensationsfiske i sidovatten. För att hindra återkolonisation av, i det här fallet, icke önskvärda arter har ett vandringshinder konstruerats i bäcken som avvattnar Ätjärnen.

Utplantering: Har efter rotenonbehandling av Ätjärnen skett konsekvent med harr och röding av diverse ursprung.

Reglering av fisket: Den enda regleringen i systemet gäller för Ätjärnen, där fiske sker på kompensationsfisk i form av harr och röding. Fisket är begränsat i tid mellan 25/12 och 30/9. Fångstbegränsning om max tre fiskar/dag samt ett minimimått av 30 cm.

Resultat av genomförda åtgärder

Beträffande kalkningen av Ätjärnen, har denna som ovan nämnts, avbrutits p g a att den ej bedömts vara biologiskt motiverad. Försurningsproblem bör generellt vara av underordnad betydelse i avrinningsområde mot bakgrund av den höga sjöandelen och berggrundens sammansättning (Bjurman pers. komm.).

Rotenonbehandlingen av Ätjärnen har slagit väl ut, med detta menas att de arter som förekom i tjärnen innan behandling försvunnit helt. Vilket också konfirmerades genom en nätundersökning efter behandlingen (Green & Thenander 1995). Vandringshindret i utloppet fungerar och ingen återkolonisation av icke önskvärda arter har skett.

Utplantering av harr och röding i Ätjärnen har skett konsekvent sedan 1991. Utplanteringsmaterialet har haft diverse ursprung, harren har t ex kommit från Vättern och Tandsjön i Härjedalen, medan rödingen hämtats från Sommen, Håckren, Bösjön samt Rensjön. Livsstadiet på utplanteringsmaterialet under de första åren var i huvudsak rom och yngel medan det under senare år åtminstone beträffande röding handlat om fångstfärdig fisk. Utplanteringarna av såväl harr som röding bedöms ha fungerat tillfredsställande och återfångsterna betecknas av Green & Thenander (1995) som varierande. Tillväxten främst avseende harr har varit god (Olsén pers. komm.).

Påverkan i dagsläget

- Avrinningsområdet är, och kommer så även framledes att vara, påverkat av skogsbruk.

- En relativt omfattande fragmentering förekommer i systemets nedre delar (Säsån). Fragmenteringen avser främst sommarstugedammar i byn Säs (Green & Thenander 1995).
- Enligt kartunderlag förekommer det uträkning av mindre vattendrag inom avrinningsområdets övre delar. En uträkning har även skett av vattendraget som avvattnar Ätjärnen (Green & Thenander 1995).
- Ätjärnen är rotenonbehandlad.
- Främmande fiskarter har introducerats till systemet.

Åtgärdsförslag/skötselplaneringar

Förundersökning

Även om Säsån är ett litet vattendrag så har det genom dess förbindelse med Österdalälven (nedströms vandringshinder i älven) ett visst intresse för migrerande öring från Siljanssystemet. Green & Thenander (1995) anger att en kilometer, upp till kvarndammen i Säs, är av ett visst intresse.

En förundersökning, vilken skall innefatta en fältinventering samt eventuellt elfisken, bör utföras i det nedre partiet av Säsån. Detta för att klargöra vattendragets problem samt visa eventuell potential för migrerande öring.

Introduktionsförsök

Introduktionsförsök av s.k. Siljansöring (simfärdiga yngel) kan eventuellt bli aktuellt i framtiden, om det vid fältinventering och elfisken av Säsåns nedre partier framkommer att detta är motiverat.

Det skall sägas att ett försök enligt ovan inte har så stort värde som liknande arbeten inom fvf., t ex i Fuån och Lådeån. Det skadar dock inte att försöka eftersom fisken som introduceras, om den når utvandringsmogen ålder, blir en betydligt bättre och naturligare fisk än den som kommer från regleringsföretagets fiskodling.

Utplantering

Kompensationsutplanteringarna i Ätjärnen förutsätts fortgå. En rekommendation är dock att utplanteringskvantiteterna sänks en aning, även om den fångstfärdiga rödingens primära syfte är att fångas relativt omgående. 2001 planterades det t ex ut 903 kg Rensjöröding i Ätjärnen, vilket är mycket fisk för en sjö av Ätjärnens karaktär- det motsvarar drygt 28.2 kg röding per hektar.

Reglering av fisket

Se bilagt PM.

Övrigt

De konstgjorda lekbottnarnas ambition var bland annat att ge harr lekförutsättningar. Till saken hör att det är aldrig har belagts att harr kan genomföra lek i sjömiljöer, utan dessa kräver omsättning av vattnet, t ex i utlopp, inlopp eller strömsatta sund som i Bottenviken (Carlstein pers. komm.). Däremot kan bottarna fungera för rödingen. Dessa har dessutom en förmåga att ganska lätt gå till självlek när det introduceras till en någorlunda lämplig sjömiljö. Just rödingens möjlighet att lyckas med självreproduktion efter utplantering föranleder att fvf. kanske skall kräva att all utplanterad röding skall fenklippas (fettfena) för att på sikt kunna urskilja om fortplantning sker. Detta skulle utgöra ett bra och intressant dokument avseende röding och dess förmåga att etablera självreproduktion i sjöar den introduceras till.

Referenser

Green, S. & Thenander, H. 1995. Fiskevårdsplan för Mora/Våmhus fvof.

Muntligen

Magnus Bjurman, Miljö- och hälsoskyddskontoret, Mora kommun.

Stig Eriksson, Mora/Våmhus fvof.

Gösta Olsén, Mora/Våmhus fvof.